

Методологічні аспекти формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів**Ткаченко Марина Юрївна¹**

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: tkachenko.marina52@i.uaORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3558-1242>

У статті розкривається сутність і особливості формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів у процесі фахової підготовки. Метою статті є визначення методологічних підходів і педагогічних принципів формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів у процесі фахової підготовки. Компетентнісна парадигма мистецької освіти визначається як така, що спрямована на формування досвіду, необхідного до прийняття конструктивних рішень у нелінійному, варіативному і непередбачуваному процесі виконавської і художньо-педагогічної практики. Емоційна компетентність тлумачиться як інтегральна якість, комплекс знань, умінь, навичок і практичного досвіду усвідомленого оперування емоційною інформацією та вольової регуляції емоційної поведінки в процесі роботи з хором для оптимізації емоційного аспекту художньої комунікації через рефлексивність, емпатію та доцільну диригентську експресію. Визначено компонентну структуру емоційної компетентності майбутніх хормейстерів, яка включає особистісно-пізнавальний, аналітико-інтерпретаційний, чуттєво-експресивний та рефлексійно-регуляційний. Розглянуто теоретико-методологічну основу розвитку емоційної компетентності майбутніх хормейстерів. Акмеологічний підхід спрямовується на максимальне розкриття внутрішніх потенціалів здобувача, що уможливується через проектування індивідуальної виконавсько-педагогічної траєкторії. Герменевтичний підхід допомагає опанувати новими знаннями, пов'язаними із власним внутрішнім світом, емоційними проявами інших, художніми емоціями, які транслюються в музичному тексті. Рефлексійний підхід уможливує предметне бачення емоційного складника професійної діяльності як результат продуктивного самоаналізу. Виокремлюються педагогічні принципи розвитку емоційної компетентності майбутніх хормейстерів: принцип суб'єктної активності, емоційної домінанти та принцип систематизації емоційного досвіду.

Ключові слова: емоції, компетентність, емоційна компетентність, підготовка, майбутні хормейстери, методологічні підходи, принципи, художня комунікація.

Вступ. Професійна діяльність представників соціономічних професій здебільшого залежить від їхньої здатності до організації ефективної комунікації, готовності створювати надихаючий, по'єднуючий простір, взаємодія в якому буде корисною для всіх учасників. Отже, розуміння фахової майстерності педагога має розширюватись за рахунок соціальної, комунікативної та емоційної компетентностей. Перелік умінь і навичок, необхідних для здійснення фахової діяльності в галузі музичної освіти, має безумовно суттєве значення, крім цього, фахівець має також діяти ефективно в конфліктних ситуаціях, долати професійне вигорання, бути емоційно стабільним, здійснювати самоконтроль, реалізовувати власний потенціал та бути в зоні розвитку. Педагог у XXI столітті – це тьютор або коуч, це той, хто надихає і надає можливості здобувачам освіти відшукати власний особистісний та професійний шлях. Це має надзвичайно високе значення в контексті розуміння мистецької педагогіки, яка передбачає емоційно насичену художню комунікацію у триаді «студент – твор мистецтва – викладач».

Завдання викладача в художній комунікації передбачає залучення студентів до усвідомленого, особистісно-вмотивованого, емоційно забарвленого сприймання творів музичного мистецтва, інтерпретації та виконання. У таких формах мистецько-освітньої взаємодії викладач не може бути емоційно пасивним, адже ступінь його емоційної залученості напряму впливає на студентів, надаючи їм певний поштовх, начебто «заражуючи» їх власним емоційним станом.

Можливо більше, ніж в інших видах музичного мистецтва майстерність емоційної регуляції та емоційного впливу важлива для фахівців у хоровому мистецтві. Емоційне, одухотворене звучання хору покладено в основу вітчизняної хорової школи, представниками якої були такі видатні диригенти, як П. Чесноков, К. Пігров, К. Птиця та інші. Значущість емоцій у хоровому виконавстві підкреслюється

¹ старший викладач кафедри диригентсько-хорової підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

авторами ґрунтовних праць, присвячених хоровій педагогіці і хоровому мистецтву – (Г. Дмитревським, О. Єгоровим, В. Краснощоківим, К. Пігровим та іншими). Саме емоціям, їх функціям і якостям зобов'язане хорове мистецтво своїм існуванням. Адже хорова музика, як і всі інші види музичного мистецтва, сприймаються людьми саме через вплив на емоції, який здійснюється завдяки музично-емоційним кодам, закладеним у семантиці музичного тексту. Музика сприймається на основі емоційного переживання і відповідно, на основі емоційного переживання вона має створюватися. Крім того, в хоровому мистецтві відбувається взаємодія не тільки із загадкою емоційної виразності людського голосу і сили впливу вокального виконання, а й з унікальною їх організацією за законами хорового ансамблю, в результаті якої виникає неповторний «музичний інструмент», складний та нетемперований, який має незрівнянну силу колективного впливу. З огляду на це, наукова проблема емоційності в контексті хорового мистецтва вимагає ретельного вивчення, а розвиток емоційної компетентності майбутніх хормейстерів потребує методологічного обґрунтування.

Результати дослідження проблематики емоційності та різних її аспектів, таких як емоційна культура, емоційна зрілість, емоційна регуляція, емоційний інтелект і, в тому числі, емоційна компетентність у контексті підвищення ефективності професійної діяльності відображаються в роботах таких психологів, як: І. Андрєєва (2003), Д. Гоулман (2008), Дж. Мейєр (Mayer, 2001), М. Рейнолдс (2003), О. Саннікова (2014), О. Чебикін (2005) та інших. Сучасні вчені в галузі психологічних і педагогічних наук вивчали емоційну компетентність у контексті підтримки і здобуття психологічного здоров'я. Феномен емоційної компетентності (як особистісно-професійний конструкт) визначається як такий, що має значний позитивний вплив «у досягненні успіху в житті людини та відчутті щастя, як шлях до гармонійного функціонування особистості» (Любіна, 2018: 82), тобто є ресурсом для забезпечення особистісно-професійної самореалізації. У дослідженні І. Войціх емоційна компетентність досліджується як складна інтегральна психічна якість особистості, яка складається з мотиваційного, когнітивного і соціального компонентів і потребує спеціальних педагогічних умов і методів для ефективного розвитку (Войціх, 2013). О. Льошенко підкреслює, що емоційна компетентність – це «перетворення та прогресивний розвиток емоційної сфери суб'єкта для самовдосконалення, самореалізації, становлення суб'єкта зрілою особистістю, яка творить себе та сприяє творенню інших» (Льошенко, 2012: 161). Доцільно відзначити роботу С. Крамської, в якій авторка зазначає, що емоційна культура вчителя музичного мистецтва є передумовою успішного здійснення фахової діяльності. Підкреслюється, що «емоційна культура є показником учительського професіоналізму, важливими характеристиками якого виступають здатність учителя керувати власним емоційним станом і настроєм своїх вихованців, оволодіння прийомами емоційної регуляції професійної поведінки й методикою емоційного виховання школярів» (Крамська, 2015: 257).

Мета та завдання дослідження. Мета статті окреслити актуальність наукової проблеми та визначити методологічні підходи і принципи формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів у процесі фахової підготовки.

Мета дослідження зумовлює виокремлення кількох відповідних завдань:

- Уточнити сутність і зміст поняття «емоційна компетентність майбутніх хормейстерів».
- Виокремити структурні компоненти емоційної компетентності майбутніх хормейстерів.
- Обґрунтувати методологічні підходи, на основі яких хормейстерська підготовка буде сприяти ефективному формуванню емоційної компетентності здобувачів вищої освіти.
- Визначити художньо-педагогічні принципи формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів.

Методи дослідження. Розробка методологічної стратегії формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів здійснюється на основі комплексу методів теоретичного дослідження, серед яких аналіз, синтез, узагальнення, концептуалізація, моделювання та екстраполяція.

Результати дослідження. Діяльність хормейстера передбачає процес суб'єктивного, емоційно забарвленого залучення до інтерпретації музичного твору, в процесі якої відбувається побудова в хормейстера ідеальної виконавської концепції, передання (трансляція) цієї виконавської концепції артистам хорового колективу засобами диригентської техніки та реалізація означеної виконавської концепції (як певного еталонного уявлення) засобами хорового звучання. У процесі інтерпретації хормейстер «оживлює» нотний текст музичного твору, проникаючи у його художньо-образний зміст засобами емпатії, емоційної сприйнятливості, побудованої на власному світосприйнятті. Серед значної кількості інтерпретаційних умінь хормейстера до емоційної компетентності мають відношення такі:

- уміння спрямовувати емоційно-вольові зусилля на якісну інтерпретаційну діяльність;

- уміння розуміти художньо-емоційний зміст авторського повідомлення «закодованого» у хоровому творі;
- уміння моделювати ефективний комунікативний простір, емоційну атмосферу в роботі з хоровим колективом (Ткаченко, 2020: 93).

Основою ідейно-образного змісту музичного твору є, безумовно, почуття, переживання та емоції особистості. Художня емоція є більш об'єктивованою, ніж життєва, однак вона все ще не стає абстрактною і далекою від дійсності істинного переживання. Художня емоція транслюється через музичний звук, який набуває відповідні висотні та темброві характеристики, чим збагачується і посилюється. Отже, характеристика, з якою звучить хор, залежить від того, які емоції переживають виконавці, а їхні емоції, у свою чергу, передаються їхнім хормейстером, хоч і сприймаються з певним переломленням через унікальне світосприйняття кожного виконавця.

Компетентнісна парадигма мистецької освіти зорієнтована на не запам'ятовування і накопичування інформації, а на формування досвіду, необхідного до прийняття конструктивних рішень у нелінійному, варіативному і непередбачуваному процесі виконавської і художньо-педагогічної практики. Отже, компетентність доцільно розглядати як особистісно-професійну характеристику, яка визначається як «результативний блок, сформований на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, всього того, що можна мобілізувати для активної дії (Чжан Няньхуа, 2017: 21). Як слушно зазначає Л. Соляр, компетентнісний підхід спрямовує освітній процес на вектор «формування й розвитку в студентів здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у різних ситуаціях». Автором наголошується, що саме компетентнісний підхід спряє підготовці здобувача освіти до успішної діяльності в реальному житті (Соляр, 2016: 120). Діяльність хормейстера передбачає одночасне вирішення складних художніх і комунікативних задач. Для цього необхідним є значний комплекс знань, умінь, навичок, досвіду і ставлення, що поєднується в професійну компетентність (Алієв, 2003). Така компетентність формується протягом фахової підготовки і уможливорює ефективне і якісне здійснення фахової діяльності.

Емоційна компетентність у контексті хормейстерської діяльності і фахової підготовки хормейстера концептуалізується через такі конструкти, як емоційна сфера особистості, художня емпатія, емоційна регуляція та емоційний інтелект. Емоційна компетентність є значущим складником професійної компетентності музиканта-педагога, зокрема диригента-хормейстера, адже здатність до емоційної регуляції, емпатії та адекватної трансляції емоційної інформації диригента-хормейстера є необхідною вимогою у процесі всіх форм спілкування із хоровим колективом. Емоційний складник художньої комунікації покликаний забезпечити психологічний комфорт і особистісну духовну єдність між хормейстером й учасниками хору.

Адже емоційна взаємодія в хоровому колективі відбувається постійно. Т. Раструба зазначає: «Однозначно, диригування можемо назвати способом спілкування людей, який викликає безпосередній емоційний відгук» (Раструба, 2021: 171). Ефективність робочого, репетиційного процесу хорового колективу залежить від здатності хормейстера налагоджувати особистісний емоційний зв'язок, підтримуючи баланс між емоційним «тонусом» і розслабленням учасників хору. Без здатності доцільно і яскраво транслювати хору художні емоції, закладені автором у музичний твір (і відповідно, без здатності до їх усвідомленої і логічно обґрунтованої інтерпретації) хормейстер не зможе утримати емоційно-вольовий посыл і досягти бажаного виконання музичного твору.

З огляду на це, особистісно-професійний конструкт «емоційна компетентність майбутніх хормейстерів» слід тлумачити як інтегральну особистісну якість, комплекс знань, умінь, навичок і практичного досвіду усвідомленого оперування емоційною інформацією та вольової регуляції емоційної поведінки в процесі роботи з хором для оптимізації емоційного аспекту художньої комунікації через рефлексійність, емпатію та доцільну диригентську експресію. Інтегральний характер означеного феномену вимагає виокремлення певних структурних компонентів, вивчення яких дозволяє більш ефективно визначати шляхи формування емоційної компетентності в процесі диригентсько-хорової підготовки. Це: особистісно-пізнавальний, аналітико-інтерпретаційний, чуттєво-експресивний та рефлексійно-регуляційний.

Особистісно-пізнавальний компонент зумовлює здатність до особистісно вмотивованої пізнавальної діяльності в галузі емоційної та художньо-емоційної інформації. При цьому особистісна вмотивованість активізує пізнавальні механізми психіки: спостережливості до емоцій (своїх та інших, особистісних і художніх); фіксація на об'єкті пізнання (емоціях у певній художньо-педагогічній ситуації);

аналіз властивостей, функцій та інших атрибутивних характеристик об'єкта (певного емоційного конструкту); свідому регуляцію емоцій (своїх та інших у процесі художньо-педагогічної комунікації). *Аналітико-інтерпретаційний компонент* передбачає формування здатності до аналізу та інтерпретації емоційної інформації в особистісній та художній комунікації. Означений компонент зумовлює підвищення ефективності взаємодії хормейстера із хором через усвідомлення зворотного зв'язку, а також поглиблення осягнення емоційно-образного змісту музичного твору. *Чуттєво-експресивний компонент* уміщує здатність до створення емоційного резонансу в процесі виконання музики засобами доцільної диригентської техніки. Здатність до усвідомленої генерації необхідного емоційного стану в процесі роботи над музичним твором вимагає від хормейстера глибокого знання і розуміння власної емоційно-чуттєвої сфери, вміння дослуховуватися до власних емоцій, гармонійно «проживати» власні емоції та почуття. *Рефлексійно-регуляційний компонент* передбачає здатність до контролю і своєчасної регуляції емоційної взаємодії між хормейстером та учасниками хорового колективу. Рефлексія передбачає звернення розумових процесів особистості на себе – на свою діяльність, емоції, духовну сферу та, власне, мислення. Завдяки рефлексії особистість здатна усвідомлювати власну свідомість у всіх її формах прояву. Означений компонент забезпечує ефективний контроль і своєчасну оптимізацію емоційного резонансу, який виникає в процесі виконання музичного твору через динамічний розподіл уваги між усіма аспектами хормейстерської діяльності.

З урахуванням того, що емоційна компетентність є інтегрованим особистісно-професійним утворенням, для її формування доцільно обрати систему взаємодоповнюючих наукових підходів, на основі яких буде побудований педагогічний вплив на майбутніх хормейстерів у процесі фахової підготовки. У якості таких підходів обрано: акмеологічний, герменевтичний та рефлексивний підходи.

Акмеологічний підхід ґрунтується на вченні про особливості та цілі розвитку особистості як фахівця, який досліджували К. Абульханова-Славська, А. Деркач та інші. Проблематика акмеологічного розвитку особистості зумовлюється розумінням «акме» – вищої форми досягнень людини, її самореалізації, що передбачає зовнішній прояв у формі успіху і внутрішній прояв, який проявляється як мотивація до досягнень (Брич, 2017: 125).

Акмеологічна стратегія розвитку емоційно компетентного хормейстера може бути ефективною на основі поєднання аналітико-когнітивної діяльності (яка знаходить прояв через аналітико-інтерпретаційний компонент феномену, що досліджувався) та емоційно-чуттєвої (за що відповідає чуттєво-експресивний компонент емоційної компетентності). Така інтеграція може забезпечити особистісне і професійне зростання в хормейстерській діяльності та творчо-професійну реалізацію майбутнього фахівця. Акмеологічний підхід до хормейстерської підготовки, з урахуванням спрямування на розвиток емоційної компетентності майбутніх фахівців, спрямовується на максимальне розкриття внутрішніх потенціалів здобувача, що уможлиблюється через проектування індивідуальної виконавсько-педагогічної траєкторії кожного студента. Також формування емоційної компетентності майбутніх хормейстерів на основі акмеологічного підходу передбачає духовний розвиток студентів через осягнення кращих взірців музичного, зокрема, хорового мистецтва і набуття художньо-емоційного досвіду їх інтерпретації. Акмеологічний підхід визначає особистісне становлення студента, його моральний і духовний розвиток як основу його професійної майстерності. Процес хормейстерської діяльності, у цьому випадку, виступає як такий, що спирається на еталонну модель фахівця-хормейстера, враховує індивідуальні особистісно-професійні риси кожного, дозволяє знаходити оптимальні форми роботи, які приведуть до кінцевого ідеального результату – емоційно компетентного висококваліфікованого диригента-хормейстера.

У зв'язку з акмеологічним підходом, як таким, що узагальнює гуманістичні ідеї мистецької освіти, доцільно виокремити принцип суб'єктної активності, що передбачає, з одного боку, такий вплив на кожного студента, який відповідатиме їхнім індивідуальним характеристикам і якостям, а з іншого – включення кожного студента до унікального художньо-освітнього середовища, в якому він є самостійним, вільним і активним суб'єктом, який проектує власний саморозвиток і досягає бажаних результатів.

Герменевтичний підхід як наукову проблематику розробляли такі філософи, як В. Дільтей, М. Гайдеггер та інші. Цей підхід передбачає екстраполяцію принципів тлумачення і розуміння художніх текстів на інші гуманітарні об'єкти, зокрема на світ емоцій особистості. На основі герменевтичного підходу емоції, емоційна інформація досліджується як мова, як текст, із відповідною структурною логікою. Герменевтика передбачає отримання певного знання, «вбудовування» його у власний досвід, у результаті чого це знання вже впливає на регулювання діяльності, або, у контексті теми дослідження,

на емоційну поведінку особистості. А. Линенко зазначає, що процес розуміння, як основний у герменевтичній парадигмі, «є складною суперечливою міжсуб'єктною взаємодією в межах обміну ідеями, досвіду, принциповими позиціями і рішеннями, в прогнозуванні, оцінках реальних тенденцій у різних галузях знання». Дослідниця також підкреслює, що «процес взаємодії здійснюється не тільки в міжособистісній сфері, а й при віртуальному спілкуванні з різними текстами та їх авторами» (Линенко, 2018: 56).

Зорієнтованість на інтерпретацію емоцій у процесі хормейстерської взаємодії у триаді «диригент – хор – твір мистецтва» допомагає здобувачам опанувати нові знання, пов'язані із власним внутрішнім світом, емоційними проявами інших, художніми емоціями, які транслюються в музичному тексті, інтегруючи ці знання у власний досвід емоційного розуміння. З герменевтичним підходом до розвитку емоційної компетентності майбутніх хормейстерів взаємодіє принцип емоційної домінанти, який зумовлює зосередження в процесі художньої комунікації саме на інтерпретації емоційної інформації – як у міжособистісній взаємодії, так і в художній комунікації.

Рефлексійний підхід знайшов відображення у філософських концепціях І. Фіхте, Е. Гуссерля та ін. У широкому розумінні рефлексія – це здатність до самоаналізу, спроможність до продуктивного і критичного аналізу власного досвіду мислення, емоцій (Корсікова, 2018: 160). Г. Щедровицький зазначав, що рефлексія передбачає зв'язок між двома актами діяльності, це «особлива структура і механізм кооперації, яка об'єднує кооператив або кооперантів, і лише потім цей зв'язок «відображається» особливим чином у свідомості» (Щедровицький, 2005).

У контексті фахової підготовки майбутніх хормейстерів рефлексійний підхід уможливує предметне бачення емоційного складника професійної діяльності. Цей підхід передбачає конструктивну інтеграцію знань про власний внутрішній світ, власні емоційні реакції і прояви, що дозволяють використовувати ці знання у музично-виконавській діяльності для емоційної саморегуляції і досягнення доцільної емоційної експресії під час взаємодії із хоровим колективом. Рефлексія також має значний позитивний вплив на мотивацію особистості, що підвищує мотиваційну цінність обраного професійного напрямку. Сформована активна рефлексивна позиція значним чином підвищує усвідомленість особистості, що сприяє підвищенню її успішності у всіх видах діяльності.

У вимірі рефлексійної методології доцільно використовувати принцип систематизації емоційного досвіду, який передбачає аналітично-концептуальне ставлення до емоційного досвіду, його свідоме накопичування, ранжування, а також використання у відповідних художньо-педагогічних ситуаціях.

Висновки. Отже, емоційна компетентність майбутніх хормейстерів – це здатність до усвідомленого оперування емоційною інформацією та вольової регуляції емоційної поведінки в процесі роботи із хором. Означений феномен має чотири структурних компоненти: особистісно-пізнавальний, аналітико-інтерпретаційний, чуттєво-експресивний та рефлексійно-регуляційний. На основі визначеної методологічної системи наукових підходів – акмеологічного, герменевтичного і рефлексивного – особистість набуває можливість ефективно розвиватися, адже вона знає мету (своє унікальне акме), розуміє засоби саморозвитку в контексті художнього змісту музичної діяльності та усвідомлює важливість самоаналізу для систематизації емоційного досвіду як важливого чинника формування емоційної компетентності.

Література

Алиев Ю. Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. 336 с.

Андреева И. Н. Развитие эмоциональной компетентности педагогов. *Психология образования сегодня: Теория и практика* : материалы международной научно-практической конференции, 2003. С. 166–168.

Брич В. Я. Акмеологічна модель фахівця нового типу. *Демографія та соціальна економіка*, 2017. № 1 (29). С. 122-131.

Войціх І. В. Емоційна компетентність майбутніх психологів як педагогічне явище. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2013. № 1. С. 54-58.

Гоулман Д. Эмоциональный интеллект [пер. с англ. А. П. Исаевой]. Москва : АСТ, 2008. 478 с.

Корсікова К. Г. Рефлексія майбутніх педагогів як компонент успішного проходження педагогічної практики. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*, 2018. Вип. 82(2). С. 159-162.

Крамська С. Г. Методичні аспекти формування емоційної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 5. С. 255-265.

Линенко А. Ф. Герменевтичний підхід у педагогіці і його принципи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 2018. № 6. С. 55-59.

Льошенко О. А. Соціальна та емоційна компетентність: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*, 2012. Вип. 16. С. 157-162.

Любіна Л. А. Емоційна компетентність як показник психологічного здоров'я особистості майбутніх лікарів. *Психологічний часопис*, 2018. № 5. С. 81-97.

Рейнолдс М. Коучинг: емоціональна компетентність: Направте свої емоції (EQ) на успех в роботі. Москва : Центр підтримки корпоративного управління и бизнеса, 2003. 103 с.

Саннікова О. П. Континуально-ієрархічна модель емоційності. *Наука і освіта*, 2014. № 1, С. 44-50.

Соляр Л. Компетентнісний підхід до проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2016. № 1. С. 118-122.

Раструба Т. Педагогічні умови формування здатності майбутніх хормейстерів до художньо-творчого спілкування у процесі фахової підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2021. № 75, Т. 2. С. 169-173

Ткаченко М. Ю., Радюшина С. О. Педагогічні умови формування інтерпретаційних умінь майбутніх учителів музики у процесі хормейстерської підготовки. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 2020. № 1 (130). С. 90-98.

Чебикін О. Я. Становлення емоційної зрілості в підлітковому та юнацькому віці. *Наука і освіта*, 2005. № 5/6. С. 180-186.

Чжан Няньхуа. Формування художньо-інформаційної компетентності студентів факультетів мистецтв у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2017. 233 с.

Щедровицкий Г. П. Мышление. Понимание. Рефлексия. Москва : Наследие ММК. 2005. 800 с.

Mayer J. D. A field guide to emotional intelligence. Emotional intelligence in everyday life. Philadelphia, P. A.: Psychology Press, 2001. pp. 3-24.

Methodological aspects of the development of the future choirmasters' emotional competence

Tkachenko Maryna²

*State institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine*

The article reveals the essence and features related to the development of the future choirmasters' emotional competence in the process of profession-oriented training. The purpose of the article is to determine the methodological approaches and pedagogical principles of forming the emotional competence of future choirmasters in the process of profession-oriented training. The competence-based paradigm of art-centred education is defined as the one that is aimed at gaining the experience necessary for making constructive decisions in a nonlinear, variable and unpredictable process of performing and art-pedagogical practice. Emotional competence is interpreted as an integral quality, a set of knowledge, skills, abilities and practical experience of the conscious handling of emotional information and volitional regulation of emotional behaviour in the process of working with the choir aimed at optimizing the emotional aspect of artistic communication through reflexivity, empathy and appropriate conducting expression. The component structure of the future choirmasters' emotional competence has been determined; it includes person-oriented cognitive, analytical-interpretive, sensory-expressive and reflexive-regulatory components. The theoretical and methodological basis for the development of the future choirmasters' emotional competence is considered. The acmeological approach is aimed at the maximum disclosure of the student's internal potentials, which is possible through designing individual performing and pedagogical trajectory. The hermeneutic approach helps to master new knowledge related to one's own inner world, emotional manifestations of other knowledge and artistic emotions that are transmitted in the musical text. The reflexive approach enables a substantive vision of the emotional component of profession-related activities as a result of productive introspection. The pedagogical principles

² Senior Lecturer at the Chair of Choral Conducting Training of the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

facilitating the development of the future choirmasters' emotional competence have been distinguished: the principle of subjective activity, the principle of emotional dominance and the principle of systematization of emotional experience.

Keywords: emotions, competence, emotional competence, training of future choirmasters, methodological approaches, principles, artistic communication.

References

- Aliyev, YU.B. (2003). *Nastol'naya kniga shkol'nogo uchitelya-muzykanta [Handbook of a school musician teacher]*. Moscow: Gumanit. izd. tsentr VLADOS [in Russian].
- Andreyeva, I.N. (2003). Razvitiye emotsional'noy kompetentnosti pedagogov [Development of the emotional competence of teachers]. *Psikhologiya obrazovaniya segodnya: Teoriya i praktika – Psychology of education today: Theory and practice*. Pp. 166-168 [in Russian].
- Brych, V.YA. (2017). Akmeolohichna model' fakhivtsya novoho typu [Acmeological model of a new type of specialist]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika – Demography and Social Economy*. Vols. 1 (29). Pp. 122-131 [in Ukrainian].
- Chebykin, O.YA. (2005). Stanovlennya emotsiynoyi zrilosti v pidlitkovomu ta yunats'komu vitsi [Formation of emotional maturity in adolescence and adolescence]. *Nauka i osvita – Science and Education*. Vols 5/6. Pp. 180-186 [in Ukrainian].
- Goulman, D. (2008). Emotsional'nyy intellekt [Emotional Intelligence]. Moscow: AST [in Russian].
- Korsikova, K.H. (2018). Refleksiya maybutnikh pedahohiv yak komponent uspishnoho prokhozheniya pedahohichnoyi praktyky [Reflection of future teachers as a component of successful pedagogical practice]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky – Collection of scientific works of Kherson State University. Pedagogical Sciences*. Issue. 82 (2). Pp. 159-162 [in Ukrainian].
- Krams'ka, S.H. (2015). Metodychni aspekty formuvannya emotsiynoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva [Methodical aspects of formation of emotional culture of the future teacher of musical art]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi, – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. Vols 5. pp. 255-265 [in Ukrainian].
- L'oshenko, O.A. (2012). Sotsial'na ta emotsiyna kompetentnist': porivnyal'nyy analiz [Social and emotional competence: comparative analysis]. *Aktual'ni problemy sotsiologiyi, psykholohiyi, pedahohiky – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*. Issue. 16. pp. 157-162 [in Ukrainian].
- Lynenko, A.F. (2018). Hermenevtychnyy pidkhid u pedahohitsi i yoho pryntsypy [Hermeneutic approach in pedagogy and its principles]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushynsky*. Vols 6. P. 55-59 [in Ukrainian].
- Lyubina, L.A. (2018). Emotsiyna kompetentnist' yak pokaznyk psykholohichnoho zdorov'ya osobystosti maybutnikh likariv [Emotional competence as an indicator of the psychological health of the future doctors]. *Psykholohichnyy chasopys – Psychological Journal*. Vols 5. pp. 81-97 [in Ukrainian].
- Mayer, J.D. (2001). A field guide to emotional intelligence. Emotional intelligence in everyday life. Philadelphia, P. A.: Psychology Press. pp. 3-24 [in English].
- Reynolds, M. (2003). Kouching: emotsional'naya kompetentnost': Naprav'te svoi emotsii (EQ) na uspekhi v rabote [Coaching: Emotional Competence: Channel Your Emotions (EQ) to Success at Work]. Moscow: Tsentr podderzhki korporativnogo upravleniya i biznesa [in Russian].
- Sannikova, O.P. (2014). Kontynual'no-iyerarhichna model' emotsiynosti [Continuous-hierarchical model of emotionality]. *Nauka i osvita – Science and Education*. Vols. 1, pp. 44-50 [in Ukrainian].
- Solyar, L. (2016). Kompetentnisnyy pidkhid do problemy formuvannya etnokul'turnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Competence approach to the problem of formation of ethnocultural competence of future teachers of music art]. *Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Pedahohichni nauky, – Scientific Bulletin of Mykolayiv National University named after VO Sukhomlynsky*. Pedagogical Sciences. Vols. № 1. pp. 118-122 [in Ukrainian].
- Rastruba, T. (2021). Pedahohichni umovy formuvannya zdatnosti maybutnikh khormeysteriv do khudozhn'o-tvorchoho spilkuvannya u protsesi fakhovoyi pidhotovky [Pedagogical conditions for the formation of the ability of future choirmasters to artistic and creative communication in the process of professional training]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolakh – Pedagogy*

of formation of creative personality in higher and secondary schools. Issue. 75, Vol. 2. P. 169-173 [in Ukrainian].

Tkachenko, M.YU., & Radyushyna, S.O. (2020). Pedagogichni umovy formuvannya interpretatsiynykh umin' maybutnikh uchyteliv muzyky u protsesi khormeysters'koyi pidhotovky [Pedagogical conditions of formation of interpretive skills of future music teachers in the process of choir training]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushynsky*. Vols 1 (130). pp. 90-98 [in Ukrainian].

Shchedrovitskiy, G.P. (2005). *Myshleniye. Ponimaniye. Refleksiya [Thinking. Understanding. Reflection]*. Moscow: The legacy of MMK [in Russian].

Voytsikh, I.V. (2013). Emotsiyna kompetentnist' maybutnikh psykholohiv yak pedahohichne yavlyshche [Emotional competence of future psychologists as a pedagogical phenomenon]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu «Ukrayina» – Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*. Vols. 1. pp. 54-58 [in Ukrainian].

Zhang Nianhua (2017). Formuvannya khudozhn'o-informatsiynoyi kompetentnosti studentiv fakul'tetiv mystetstv u protsesi vyvchennya dyryhent's'ko-khorovykh dystsyplin [Formation of art-information competence of students of faculties of arts in the course of studying of conductor-choral disciplines]. *Candidate's thesis*. Kyiv. Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

Accepted: August 16, 2021

